

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASINING INTELLEKTUAL MULK MUHOFAZASI BO‘YICHA BUTUNJAHON INTELLEKTUAL MULK TASHKILOTI BILAN HAMKORLIK ALOQALARI

Ismoilov Shahboz Baxtiyorjon o‘g‘li

Toshkent davlat yuridik univesiteti magistranti

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada O‘zbekiston Respublikasining intellektual mulk muhofazasi bo‘yicha Butunjahon intellektual mulk tashkiloti bilan hamkorlik aloqalarining yo‘lga qo‘yilishi, uning rivojlanib borishi hamda o‘zaro hamkorlikda amalga oshirilgan ishlar tahlil etilgan. Shuningdek, so‘nggi yillarda O‘zbekiston Respublikasi tomonidan intellektual mulk muhofazasini ta‘minlashda Butunjahon intellektual mulk tashkiloti bilan hamkorlikni yanada kengaytirish bo‘yicha belgilangan chora-tadbirlar va uning tahliliga to‘xtalib o‘tilgan.

Kalit so‘zlar: *intellektual mulk muhofazasi, Butunjahon intellektual mulk tashkiloti (BIMT), SIZAK, Texnologiyalar va innovasiyalarni qo‘llab-quvvatlash markazi (TIQQM), Intellektual mulkni rivojlantirish sohasida O‘zbekiston Respublikasining milliy strategiyasi.*

АННОТАЦИЯ

В данной статье проводится анализ становления, развития и сотрудничества Республики Узбекистан со Всемирной организацией интеллектуальной собственности в сфере защиты интеллектуальной собственности. Он также коснулся мер, предпринимаемых Республикой Узбекистан в последние годы по дальнейшему расширению сотрудничества со Всемирной организацией интеллектуальной собственности в сфере защиты интеллектуальной собственности и ее анализа.

Ключевые слова: *защита интеллектуальной собственности, Всемирная организация интеллектуальной собственности (ВОИС), СИЗАК, Центр поддержки технологий и инноваций (ТИQQM), Национальная стратегия Республики Узбекистан в области развития интеллектуальной собственности.*

KIRISH

Mustaqillikka erishganimizdan so‘ng Respublikamizda siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy va boshqa barcha sohalarda keng miqyosda islohotlar amalga oshirishga kirishildi. Bunda ushbu islohotlari amalga oshirishda asos bo‘lib xizmat qilivchi milliy qonunchilik asoslarini yaratish, ushbu sohalarni rivojlantirishning uzoq

muddatli istiqbollarini belgilash bilan bir qatorda xalqaro va mintaqaviy tashkilotlar, xorijiy davlatlar bilan hamkorlik aloqalarini oʻrnatishga katta eʼtibor qaratildi.

Oʻzbekiston Respublikasining Birinchi Prezidenti I.Karimov taʼkidlaganidek, mustaqillikning dastlabki vaqtlaridanoq xalqaro va mintaqaviy tashkilotlar bilan hamkorlikni chuqurlashtirish Oʻzbekiston tashqi siyosatining ustuvor yoʻnalishlaridan birini tashkil etdi¹.

Bozor iqtisodiyotining muhim tarkibiy qismi va uni rivojlantirishning asosiy omillarida biri sifatida intellektual mulkni rivojlantirish, uning muhofazasini taʼminlashda huquqiy asoslarni yaratish, xalqaro hamkorlik aloqalarini yoʻlga qoʻyish mamlakatni rivojlantirishda muhim yoʻnalishlardan biri etib belgilandi. Ushbu sohada, eng avvalo, Butunjahon intellektual mulk tashkiloti bilan hamkorlik aloqalarini oʻrnatishga muhim eʼtibor qaratildi. Oʻzbekiston Respublikasi 1991-yilning oʻzidayoq Butunjahon intellektual mulk tashkilotiga aʼzo boʻlib kirdi. Butunjahon intellektual mulk tashkiloti (BIMT) intellektual mulk (IP) xizmatlari, siyosati, axborot va hamkorlik sohasidagi global forumdir. BIMT Birlashgan Millatlar Tashkilotining oʻz-oʻzini moliyalashtiruvchi tuzilmasi boʻlib, unga 193 davlat hisoblanadi². BIMT 1970-yil 26-aprelda Butunjahon intellektual mulk tashkiloti konvensiyasi (1967-yil 14-iyul, Stokgolm) kuchga kirgandan soʻng tashkil etilgan.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Oʻzbekiston Respublikasi mazkur tashkilotga aʼzo boʻlib kirgach intellektual mulkning turli yoʻnalishlari boʻyicha hamkorlik aloqalarini yoʻlga qoʻyishga kirishildi. Oʻtgan davr mobaynida Oʻzbekiston BIMTning 20 ga yaqin shartnomalarini ratifikatsiya qilgan:

- Butunjahon intellektual mulk tashkilotini taʼsis etish Konvensiyasi;
- Sanoat mulkini muhofaza qilish toʻgʻrisidagi Parij konvensiyasi;
- Patent kooperatsiyasi toʻgʻrisidagi shartnoma;
- Tovar belgilari boʻyicha qonunchilik toʻgʻrisidagi shartnoma;
- Patent jarayondari maqsadlari uchun mikroorganizmlarni deponenlashtirishni tan olish toʻgʻrisidagi Budapesht shartnomasi;
- Xalqaro patent klassifikatsiyasi toʻgʻrisidagi Strasburg bitimi;
- Belgilarni roʻyxatdan oʻtkazish uchun tovar va xizmatlarning xalqaro klassifikatsiyasi toʻgʻrisidagi Nitssa bitimi;
- Oʻsimliklarning yangi navlarini muhofazalash boʻyicha Konvensiya;

¹ Karimov I.A. Yangicha ishlash va fikrlash – davr talabi. T.5. – T.: “Oʻzbekiston”, 1997. – B. 61-bet.

² <https://www.wipo.int/about-wipo/en/>

Adabiy va badiiy asarlarni himoya qilish to'g'risidagi Bern konvensiyasi;
Sanoat namunalarining xalqaro klassifikatsiyasini ta'sis etish to'g'risidagi
Lokarno bitimi;

Patent qonunlari to'g'risidagi shartnoma;

Belgilarni xalqaro ro'yxatga olish to'g'risida Madrid Bitimiga Bayonnoma;

Mualliflik huquqi bo'yicha shartnoma;

Ijrolar va fonogrammalar bo'yicha shartnoma;

Ko'zi o'jiz, ko'rishda nuqsoni bo'lgan va bosma axborotni idrok etishda boshqa
jihatdan qobiliyati cheklangan shaxslarning nashr etilgan asarlardan foydalanishini
yengillashtirish to'g'risidagi Marokash shartnomasi³.

O'zbekiston Respublikasi mazkur shartnoma va konvensiyalarni ratifikatsiya
qilish asnosida ularning talab va tavsiyalaridan kelib chiqqan holda turli intellektual
mulk obyektlarini muhofaza qilishga qaratilgan normativ-huquqiy hujjatlar
qabul qilingan hamda ilgari qabul qilinganlari milliy manfaatlardan kelib chiqqan
holda ushbu shartnoma va konvensiyalarga muvofiqlashtirilgan. Bularga misol
sifatida "Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to'g'risida"gi qonun, "Tovar
belgilari, xizmat ko'rsatish belgilari va tovar kelib chiqqan joy nomlari to'g'risida"gi
qonun, "Ixtirolar, foydali modellar va sanoat namunalari to'g'risida"gi qonun,
"Elektron hisoblash mashinalari uchun yaratilgan dasturlar va ma'lumotlar
bazalarining huquqiy himoyasi to'g'risida"gi qonun, "Integral mikrosxemalar
topologiyalarini huquqiy muhofaza qilish to'g'risida"gi qonun va boshqalarni
ko'rsatishimiz mumkin.

O'zbekiston BIMTga a'zo bo'lgach o'zaro aloqalar yildan-yilga rivojlanib
bordi. O'zbekiston vakillari BIMT tomonidan tashkil etilgan bir qator xalqaro
konferensiyalarda ishtirok etdilar. Shuningdek, BIMTning vakillari O'zbekistonga
tashrif buyurib, o'zaro hamkorlikda Toshkent va boshqa shaharlarda konferensiya va
anjumanlar tashkil etildi. Xususan, 1996-yilda BIMT Bosh direktori Arpad Bogsha
va 2000-yilda Kamil Idris boshchiligida BIMT Xalqaro byurosi vakillarining rasmiy
tashrifi davomida O'zbekistonning davlat patentlash va litsenziyalash siyosatini
amalga oshirishdagi nufuzi va mavqeyi rasman tan olindi. Buning yorqin misoli
sifatida jahondagi davlatlar rahbarlari ichida birinchilardan bo'lib O'zbekiston
Respublikasining Birinchi Prezidenti Islom Karimov milliy patentlash tizimini
shakllantirish va rivojlantirishdagi ulkan hissasi, ixtirochilik faoliyatidagi ko'magi
hamda mamlakatimizning sanoat mulk obyektlarini xalqaro patentlash huquqiy

³ <https://ima.uz/uz/services/idoralararo-hamkorlik/>

jarayonlaridagi faol ishtiroki uchun Butunjahon intellektual mulk tashkilotining Katta oltin medali bilan mukofotlandi⁴.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2011-yil 24-maydagi PQ-1536-son Qaroriga asosan Intellektual mulk agentligi tashkil etilgach, BIMT bilan hamkorlik aloqalari yanada jadallashdi. BIMT va Agentlik o‘rtasida turli anjuman va seminarlar tashkil etildi.

Xususan, 2012 yil 3-4 aprelda Toshkent shahrida Butunjahon intellektual mulk tashkiloti (BIMT) tomonidan Mualliflar va bastakorlar jamiyatlari xalqaro konfederatsiyasi (SIZAK) va O‘zbekiston Respublikasi Intellektual mulk agentligi bilan hamkorlikda tashkil etilgan “Mualliflik huquqi va turdosh huquqlarning himoyasi va mulkiy huquqlarni jamoatchilik asosida boshqarish” mavzusidagi subregional seminari o‘tkazildi. Ushbu tadbir 26-aprelda nishonlanadigan Butunjahon intellektual mulk kuniga bag‘ishlangan. Seminarda quyidagi masalalar ko‘rib chiqildi:

BIMTning mualliflik huquqlari va mulkiy huquqlarni jamoatchilik asosidaboshqarish sohasidagi faoliyati; mualliflarning mulkiy huquqlarini jamoatchilik asosida boshqarish va Mualliflar va bastakorlar jamiyatlari xalqaro konfederatsiyasi (SIZAK)ning roli;

foydalanuvchilar bilan muzokaralar olib borish va litsenziya bitimlarini tuzish tajribasi;

mulkiy huquqlarni jamoatchilik asosida boshqarish bo‘yicha tashkilotlarni tashkil qilish va faoliyatini olib borishning huquqiy jihatlari va boshqa masalalar.

Seminar ishida BIMT va SIZAK vakillari, Rossiya, Ruminiya, Moldova, Qozog‘iston, Qirg‘iziston, O‘zbekistonning mulkiy huquqlarni jamoatchilik asosida boshqarish bo‘yicha tashkilotlari, va shuningdek, respublikaning soliq va sud organlari, efir va kabel ko‘rsatish va eshittirish tashkilotlari vakillari, asarlar mualliflari, ijrochilar, fonogramma tayyorlovchilar va boshqa manfaatdor shaxslar qatnashdilar.

2013-yil 1-mayda Butunjahon intellektual mulk tashkiloti va O‘zbekiston Respublikasi Intellektual mulk agentligi tomonidan tashkil etilgan Patent kooperatsiyasi shartnomasi (RST) tizimi bo‘yicha Milliy seminar o‘tkazildi. Seminar ishi jarayonida BIMT vakili va Agentlik mutaxassisleri tomonidan xalqaro talabnomalarni tuzish, topshirish va ko‘rib chiqish (PCT-SAFE namoyishi), xalqaro patent qidiruvi, xalqaro dastlabki ekspertizasi, RST talabnomalarini elektron yo‘l

⁴ Intellektual mulk huquqi: rivojlanirish istiqbollari / Ma’sul muharrir: A. G‘afurov. –T.: “Adolat”, 2012. 68-bet.

bilan topshirish, talabnoma beruvchilar uchun xizmatlar (ePCT) va RST bo'yicha axborot resurslari masalalari muhokama qilindi⁵.

Butunjahon intellektual mulk tashkiloti (BIMT) va O'zbekiston Respublikasi Intellektual mulk agentligi o'zaro hamkorlikda 2014-yilning 20-23-may kunlari "Oliy o'quv yurtlari va ilmiy-tadqiqot muassasalarida intellektual mulk" mavzusida, 2015-yilning 12-15-may kunlari "Tovar belgilarining huquqiy muhofazasi masalalari va belgilarni ro'yxatga olishning Madrid tizimi" mavzusida, 2016-yilning 12-15-may kunlari "Innovatsiya va intellektual mulk" mavzusida va boshqa qator mavzularda turli darajadagi seminar va uchrashuvlar o'tkazildi.

Agentlik vakillari 2017-yilda Jeneva shahrida o'tkazilgan BIMTga a'zo davlatlar vakillarining Assambleya yig'ililishida ishtirok etdilar. Mazkur yig'ilish doirasida agentlik vakillari BIMT bosh direktori F.Garri bilan uchrashdilar. F.Garri O'zbekiston Respublikasida amalga oshirilayotgan islohotlarni yuqori baholab, O'zbekistonning BIMT faoliyatidagi sezilarli ishtirokini ta'kidladi. Shuningdek, agentlik mutaxassislarining malakasini oshirish masalalarida zaruriy yordam ko'rsatishga va'da berdi. Mazkur uchrashuvda erishilgan o'zaro kelishuvga muvofiq 2017-yil 6-oktyabrda O'zbekiston Respublikasi Intellektual mulk agentligi va Jahon intellektual mulk tashkiloti o'rtasida "O'zbekiston Respublikasida texnologiyalarni va innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash markazlarini tashkil etish to'g'risidagi memorandum" imzolandi. Ushbu kelishuvda o'zaro hamkorlikda texnologiyalarni va innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash markazlarini tashkil etish belgilangan. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 1-noyabrdagi "Ilmiy-tadqiqot muassasalarining infratuzilmasini yanada mustahkamlash va innovatsion faoliyatini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3365-son Qaroriga asosan Butunjahon intellektual mulk tashkiloti bilan hamkorlikda texnologiyalar va innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash markazlari tarmoqlarini tashkil etish bo'yicha chora-tadbirlar belgilangan.

Ushbu Memorandumga muvofiq 2017-yildan davomida Agentlikning Intellektual mulk sohasida kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish o'quv markazi "IP-CENTER" DUK tomonidan respublikamiz Oliy o'quv yurtlari va Fanlar Akademiyasi ilmiy-tekshirish institutlarida Texnologiyalar va innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash markazlari (Markaz) tashkil qilib kelmoqda.

Hozirgi kunga kelib respublikamizda jami 9 ta, jumladan Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti, Akademik S.Yu. Yunusov nomidagi O'simlik moddalari kimyosi instituti, Berdaq nomidagi

⁵ <https://ima.uz/uz/nashrlar/yillik-hisobot/>

Qoraqalpog'iston Davlat universiteti, Qarshi muhandislik iqtisodiyot instituti, Farg'ona davlat universiteti, "Fizika-quyosh" ilmiy-ishlab chiqarish birlashmasi Fizika texnika instituti, Jizzax politexnika instituti, Namangan muhandislik texnologiya instituti va Andijon davlat universiteti qoshlarida Texnologiyalar va innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash markazlari tashkil etilgan⁶

Mazkur mazkazlarning asosiy vazifalari etib quyidagilar belgilangan:

- ixtirolar va foydali modellar bo'yicha patent olish, jumladan RST protsedurasi bo'yicha patentlarni xalqaro muhofaza qilishga ko'maklashish;

- ilmiy-texnik axborotlardan, jumladan intellektual mulk sohasidagi ixtisoslashtirilgan ma'lumotlar bazalaridan samarali foydalanish, innovatsion faoliyat yurituvchi xo'jalik sub'ektlari va individual ixtirochilarga IMA hamda BIMTning patent va nopatent axborot resurslari, shuningdek, boshqa axborot resurslariga kirish imkoniyatiga erishishda yordam ko'rsatish orqali mamlakatning innovatsion tarqqiyotiga xizmat qilish;

- intellektual faoliyat natijalarini yaratishni va ulardan samarali foydalanishni rag'batlantirish;

- intellektual mulk natijalaridan foydalanish va ularni huquqiy muhofaza qilish nazariyasi hamda amaliyotining dolzarb masalalariga bag'ishlangan ilmiy-amaliy konferentsiyalar va o'quv seminarlari tashkil etish, ularga tayyorgarlik ko'rish hamda o'tkazishda, shuningdek, intellektual mulk ob'ektlarining huquqiy muhofazasi asoslari to'g'risidagi ilmiy-uslubiy va axborot materiallarini tarqatishda ishtirok etish orqali jamiyatda innovatsion faoliyatni targ'ib qilish va ommalashtirish;

- huquqiy muhofazaga ega bo'lgan intellektual mulk ob'ektlarini ularni xalqaro bozorga kiritish bilan birga kelgusida kommertsializatsiya qilish maqsadida texnologiyalar transferini amalga oshirishda ko'mak ko'rsatish.

Bugungi kunda mazkazlar belgilangan ushbu vazifalardan kelib chiqqan holda faoliyat yuritib kelmoqda. Birgina Guliston davlat universitetida tashkil etilgan texnologiyalar va innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash markazida 2021-yilning 11 oyi mobaynida TIQQM tomonidan 7 ta patent olishga, 35 ta talabnoma topshirishga ko'maklashilgan. Shuningdek, xorijiy ilmiy jurnallarda 190 dan ortiq maqolalar chop etilgan. Universitet ilmiy bo'limi bilan hamkorlikda TIQQM 2021 yilda 10 dan ortiq tadbirlarni tashkil etib, 700 nafardan ortiq yoshlar qamrab olingan⁷.

⁶ <https://ima.uz/uz/exhibition/rahbariyatning-chiqish-va-bayonnomalari/>

⁷ <https://guldu.uz/uz/universitet/tuzilma/markazlar/innovation-support-center/18596-texnologiyalar-va-innovatsiyalarni-qollab-quvvatlash-markazi.html>

Keltirib o‘tilgan ushbu raqamlar markalar tashkil etishda BIMT hamkorlik qay darajada samarali ahamiyat kasb etganini ko‘rsatadi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-fevraldagi “Intellectual mulk sohasida davlat boshqaruvini takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-4168-son Qaroriga asosan tasdiqlangan “yo‘l xaritasi”da Butunjahon intellektual mulk tashkiloti bilan hamkorlikni yanada kengaytirish vazifasi qo‘yilgan. Xususan, quyidagi masalalar bo‘yicha BIMT bilan hamkorlikni amalga oshirish chora-tadbirlari belgilangan:

- “Tashkent Law Spring” xalqaro yuridik forumi doirasida intellektual mulkni huquqiy muhofaza qilishning dolzarb tendensiyalarini muhokama qilish;

- Xalqaro normativ-huquqiy hujjatlar, BIMTning texnik qo‘llanmalari va ilmiy kitoblarini tarjima qilish va moslashtirish bo‘yicha BIMTning texnik ko‘magini oshirish;

- Intellektual mulk, shu jumladan uning huquqiy himoyasi sohasidagi milliy mutaxassislarni JIMTning shtab-kvartirasiga stajirovkaga yuborish;

- Jamiyatda intellektual mulk obyektlariga bo‘lgan huquqqa nisbatan hurmat bilan qarash madaniyatini shakllantirishga qaratilgan targ‘ibot choralari va ishlarini o‘tkazish.

Mazkur qarorda belgilangan vazifalar ijrosini ta‘minlash yuzasidan Intellectual mulk agentligi tomonidan bir qator ishlar amalga oshirildi. Masalan, 2019-yil 11-12-sentyabr kunlari Agentlik tomonidan BIMT bilan hamkorlikda “Intellectual mulkka nisbatan hurmat munosabatini oshirish” mavzusida seminar tashkil etildi. Mazkur seminarda BIMT, Estoniya, Belgiya va boshqa davlatlardan vakillar ishtirok etishdi. Ushbu seminar davomida intellektual mulk obyektlariga nisbatan hurmat bilan qarash madaniyatini shakllantirish va oshirishning konseptual asoslari, mazkur sohada BIMTning tutgan roli, intellektual mulk sohasida huquqbuzarliklarning oldini olish bo‘yicha xalqaro hamkorlik va bu boradagi rivojlangan davlatlarning tajribasi muhokama qilindi. Seminar yakunida “Intellectual mulk sohasida huquqbuzarliklarning oldini olish bo‘yicha bo‘yicha strategik hamkorlik” mavzusida davra suhbat tashkil etildi. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 29-yanvardagi “Intellectual mulk obyektlarini muhofaza qilish tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-4965-son Qaroriga asosan Butunjahon intellektual mulk tashkiloti bilan hamkorlikda “Intellectual mulkni rivojlantirish sohasida O‘zbekiston Respublikasining milliy strategiyasi”ni ishlab chiqish belgilangan.

Ushbu milliy strategiyani qabul qilish qilishdan maqsad intellektual mulk sohasini rivojlantirishning keyingi yo‘nalishlarini va intellektual mulk tizimidagi

manfaatdor davlat tashkilotlari, ularning vazifalari va vakolatlarini belgilash, shuningdek, alohida e'tiborga molik asosiy muammolarni ochib berishdan iboratdir. Strategiya vazifalari quyidagilardan iborat:

intellektual mulk sohasini rivojlantirish masalasiga tizimli yondoshuvni va muammoli masalalarning bartaraf etilishini ta'minlash;

davlat idoralarining o'zaro hamkorligini kuchaytirish, jumladan, intellektual mulk borasidagi qonunchilikni bir xilda talqin etilishi borasida; qatnashuvchi tomonlarning mas'uliyatini oshirish;

ilmiy-texnik ijodkorlik va innovasion fikrlash tadbirkorlik uchun qulay shart-sharoit yaratish;

qatnashuvchi barcha tomonlarda intellektual mulkka nisbatan hurmat hissini shakllantirish.

Bugungi kunda ushbu vazifalar ijrosini ta'minlash maqsadida BIMT bilan hamkorlik aloqalari yo'lga qo'yilgan bo'lib, milliy strategiyani ishlab chiqish bo'yicha tegishli ishlar amalga oshirililmoqda.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, Butunjahon intellektual mulk tashkiloti bilan hamkorlik munosabatlari O'zbekistonda intellektual mulk muhofazasini ta'minlash, uning huquqiy asoslarini yaratish hamda ushbu sohada davlat boshqaruvini takomillashtirib borilishida muhim ahamiyat kasb etdi. O'zbekiston tomonidan BIMTning 20 ga yaqin xalqaro konvensiya va shartnomalari ratifikatsiya qilindi. Mazkur xalqaro hujjatlar asosida intellektual mulkni tartibga solish, uning huquqiy muhofazasini ta'minlashga qaratilgan bir qator normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilindi va BIMTning taklif va tavsiyalari asosida takomillashtirib borildi. Bu esa intellektual mulk huquqining buzilishining oldini olish, intellektual mulk subyektlarining buzilgan huquqlarini tiklashda muhim rol o'ynadi. Shuningdek, O'zbekiston tarafi tashabbusi bilan BIMT bilan hamkorlikda turli tadbir va konferensiyalar tashkil etildi. Amalga oshirilgan ushbu chora-tadbirlar xalqaro hamjamiyat ko'z o'ngida O'zbekiston mavqeyini oshirib, intellektual mulk sohasida boshqa tashkilotlar va davlatlar bilan hamkorlik aloqalarining o'rnatilishiga imkon yaratdi.

REFERENCES

1. Karimov I.A. Yangicha ishlash va fikrlash – davr talabi. T.5. – T.: “O‘zbekiston”, 1997. – B. 61-bet;
2. Intellektual mulk huquqi: rivojlantirish istiqbollari / Ma'sul muharrir: A. G'afurov. –T.: “Adolat”, 2012. 68-bet;

3. Интеллектуал мулк ҳуқуқининг долзарб муаммолари / хорижий экспертлар иштирокида (видеоконференция шаклида) Республика илмий-амалий конференция материаллари тўплами. – Т.: ТДЮУ, 2020. – 336 бет;
4. Интеллектуал мулк. Дарслик. Масъул муҳаррирлар: ю.ф.д., проф., О.Окюлов, ю.ф.ф.д. (PhD), доцент Н.Э.Гафурова // Муаллифлар жамоаси. –Т.: ТДЮУ нашриёти, 2019. – 588 бет.
5. Рустамбеков И.Р., Мусаев С.Ф. Международное авторское и патентное право. – Т.: ТГЮУ, 2016. – 280 стр.

Foydalanilgan internet manbalari:

1. <https://lex.uz/>
2. <https://www.wipo.int/about-wipo/en/>
3. <https://ima.uz/uz/services/idoralararo-hamkorlik/>
4. <https://ima.uz/uz/nashrlar/yillik-hisobot/>
5. <https://ima.uz/uz/exhibition/rahbariyatning-chiqish-va-bayonnomalari/>
6. <https://guldu.uz/uz/universitet/tuzilma/markazlar/innovation-support-center/18596-texnologiyalar-va-innovatsiyalarni-qollab-quvvatlash-markazi.html>